

Allt fanns på Ekåsen: jordbruk, frisör och egen tv-kanal - Tove Virta ger röst åt patienter och vårdare från Ekåsens förflutna

PUBLICERAD FÖR 22 DAGAR SEDAN. UPPDATERAD FÖR 21 DAGAR SEDAN

DELA: **825**

Tove Virta har de senaste sex åren grävt ner sig i berättelser om Ekåsens sjukhus i Ekenäs. I november utkommer boken med patienters och vårdares upplevelser. Bild: Christoffer Westerlund / Yle

MARICA HILDÉN VÄSTNYLAND

En patient i handklovar som matas, en hund som saknar en ägare, giftermål ...

Det finns många berättelser från Ekåsens sjukhus i Ekenäs. De finns nu samlade i en bok författad av Tove Virta.

Det var år 1924 som de första avdelningarna öppnades på Distriktssinnessjukhuset i Ekenäs. De fanns i en gammal kasernbyggnad som finns i närheten av porten till Ekåsenområdet.

Det här kallades gamla sidan när den nya sidan öppnades 1930, i det som nu ses som huvudbyggnaden på området. Där finns Raseborgs stads administration i dag.

Här startade allt 1924. Byggnaden finns alldeles intill porten när du kör in till Ekåsenområdet i Ekenäs. Bild: Christoffer Westerlund / Yle

År 1955 ändrades namnet till Centralsinnessjukhuset i Ekenäs och 1972 blev namnet Ekåsens sjukhus.

1930 öppnades "nya sidan" i det som nu är huvudbyggnaden på Ekåsenområdet. I dag finns Raseborgs stads administration i huset. Bild: Christoffer Westerlund / Yle

Det finns många berättelser från åren som gått mellan 1924 och december 2016 då Ekåsens sjukhus stängdes.

Berättelserna är nu samlade i boken *Röster från Ekåsen - 100 år av berättelser från ett mentalsjukhus* som ges ut i slutet av november. Den har kommit till på initiativ av Västra Nylands sjukvårdsområdes museumkommitté.

Under tiden matades patienten med bröd och fick dessutom röka tobak— Tove Virta berättar om

händelser på Ekåsens sjukhus

Yleredaktören Tove Virta från Karis började skriva boken 2014 och den utkommer i slutet av november.

Tove Virta säger att hon behövt lång tid på sig att skriva boken eftersom det varit en stor process att samla in berättelser från klienter och personal.

- Alla skulle få läsa de texter som handlade om dem själva, det skulle beslutas vem som är anonym och inte. Det var många viktiga frågor att reda ut.

Hon påpekar att boken inte är en faktabok, utan den berättar om klienters och personalens upplevelser av Ekåsen.

Hunden följde med från torget

En berättelse som fastnat i Tove Virtas minne är patienten som gick till en bar vid torget i Ekenäs och kom tillbaka till Ekåsen med en hund.

- Hundens ägare hittades aldrig, så den togs så småningom om hand av en i personalen. Klienten konstaterade att det blir en häst nästa gång.

Ekåsens sjukhus var ett samhälle i samhället. Det fanns till exempel ett svinhus i den här byggnaden till och med 1961. Den renoverades på 1980-talet då där bland annat fanns ett kapell. Nu finns där en park- och fastighetsdepå. Bild: Christoffer Westerlund / Yle

En annan berättelse handlar om polisen och ambulansen som hämtade en patient i handklovar till Ekåsen.

- Men de hade bytt bilar på något vis så nycklarna till handklovarna var inte med, utan de var i huvudstadsregionen. Det tog en ganska lång tid innan nycklarna var framme på Ekåsen, så under tiden matades patienten med bröd och fick dessutom röka tobak.

Ekåsenandan är en röd tråd genom åren

Det finns både sorgliga och bra historier i boken. Många berättelser slutar bra, säger Tove Virta.

- Jag har försökt avspegla relationer på Ekåsen. Till exempel gifte sig en vårdare och en klient. Många har varit glada över den vård de fått på Ekåsen, men det finns även de som varit missnöjda.

- Mitt mål har varit att ge en helhet, att visa att allt inte varit en dans på rosor, utan att det finns ett brett perspektiv.

Ser du en röd tråd i vården på Ekåsen efter att du tagit del av berättelserna?

- Javisst, en röd tråd är Ekåsenandan. Vårdpersonalen har känt en stark samhörighet och haft en gemensam humor. De har velat ge god vård, vilket inte varit lätt då det ibland saknats lokaler eller läkare, under kriget fanns det knappt med mat. Men man har alltid tänkt på patienten som en helhet: de har inte bara vårdats på Ekåsen, utan man har sett till att de har det bra också hemma.

Från förvaring till öppenvård

Vården har utvecklats enormt mycket från 1924 till 2016 då Ekåsen stängde.

- Det började som en förvaring av människor med kalla och varma bad och gick över till öppenvård. Det var en stor utveckling som jag tycker att boken ger en inblick i.

Ekåsen var ett samhälle i samhället, skriver Tove Virta i boken. Där fanns allt.

- Du bodde där, det fanns jordbruk, egen frisör, tidning och tv-kanal. Du måste väl bara gå till butiken om du inte ville handla i kiosken.

På 1970-talet talade man antagligen inte om det, det var litet skamligt— Tove Virta om sin relation till

Ekåsens sjukhus

På området fanns en okomplicerad och öppen attityd där man för det mesta trivdes, men samhället utanför kunde vara dömande.

- Det talar många klienter och vårdare om i sina berättelser. Många frågade vårdarna hur de kan jobba på ett sånt ställe, men de kunde tycka att det var världens bästa arbetsplats.

Ekåsenområdet blev ett mera öppet samhälle i och med öppenvården.

- Då man ser längre bakåt i tiden fanns det taggtråd runt området, men efter hand blev patienterna en naturlig del av samhället. Men visst blev folk upprörda över att de kunde gå utanför området. Samhället gick ändå mot en större öppenhet och det syntes även på Ekåsen.

Hur är din egen relation till Ekåsens sjukhus?

- Som barn frågade jag ofta vad det är för ett ställe då man åkte förbi, men jag kände att jag aldrig fick ett svar. På 1970-talet talade man antagligen inte om det, det var litet skamligt.

- Nu är jag djupt fascinerad över hur lite folk vet om hur stort det här har varit. Jag har en känsla av: vet ni vad ni haft och som nu försvunnit?

Boken presenteras på Bokkalaset

Tove Virta berättar om boken på [Bokkalaset](#) i Ekenäs den 6 november.

Du kan följa med programmet digitalt via Bokkalasets Facebook-sida där det strömmas i samarbete med Svenska Yle.